

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Елица Руменова Нешевска
преподавател в катедра „Класическо пеене“, Вокален факултет,
Национална музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“

на дисертационен труд на тема:

**„Вокално – интерпретационно съпоставяне на образите на Хиа Хъ и
Лу Хиао Ман от китайските опери „Планината Именг“ от Луан Кай и
„Сбогом, Кембридж“ от Джоу Сюеши“**

на редовен докторант Лиу Юки

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“
в професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство“

Научен ръководител: проф. д-р Свилен Райчев

Общо представяне на процедурата и получените за рецензиране материали

Лиу Юки, редовен докторант към катедра „Класическо пеене“ на Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“ представя за участие в процедурата за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ дисертационен труд на тема „Вокално – интерпретационно съпоставяне на образите на Хиа Хъ и Лу Хиао Ман от китайските опери „Планината Именг“ от Луан Кай и „Сбогом, Кембридж“ от Джоу Сюеши“, автореферат, автобиография, списък на публикациите. Материалите отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане. Научен ръководител на докторантката е проф. д-р Свилен Райчев. Рецензията е изготвена на основание заповед №Рд-09-638/10.07.2026 г. на ректора на НМА "Проф. Панчо Владигеров" проф. д-р Сава Димитров.

Кратки биографични данни за докторанта

Лиу Юки е родена на 5 януари 1996 г. в Китай. Получава бакалавърска степен в Тиендзинския педагогически университет в периода 2014–2018 г., а като магистър се дипломира в Музикалната академия в Бари, Италия, в периода от 2018 до 2020 г. От февруари 2023 г. до февруари 2026 г. е редовен докторант в Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, специалност „Класическо пеене“.

Лиу Юки е лауреат на Международния музикален конкурс „Компас“ (декември 2024 г., първа награда във вокалната категория); на на Международен вокален конкурс в Стокхолм – първа награда (декември 2024 г.), носител на първа награда в категорията „белканто“ на Международния конкурс за музика, драма и танц „Бартók“ (февруари 2026 г.). Участва и в много концерти в академията и на други сцени.

Избор и актуалност на темата

Актуалността на темата е обусловена от личния опит на докторантката. Самата тя като мецосопран естествено се фокусира в изследването си върху две от знаковите мецосопранови партии в съвременни китайски опери. Китайската опера се развива през XX и началото на XXI век като синтетично сценично изкуство, в което западният оперен модел взаимодейства с национални музикални, езикови и театрални традиции. В този процес мецосопрановият глас дълго остава по-слабо представен в сравнение със сопрана, а специално създадените за него партии са ограничени. Именно тази историческа и репертоарна особеност мотивира Лиу Юки да изследва и определи мястото му в съвременната китайска опера.

Обект на изследването са два представителни мецосопранови персонажа – Хиа Хъ от операта „Планината Именг“ и Лу Хиао Ман от камерната опера „Сбогом, Кембридж“. Изборът им е аргументиран: от докторантката – образът на Хиа Хъ представлява синтез между белкантовата техника, китайския национален певчески стил и елементи на традиционната китайска опера, докато Лу Хиао Ман разгръща различен тип мецосопранов образ – психологически усложнен, камерно-интимен и свързан с образа на модерната жена.

Методологията е адекватна на поставените цели. Авторката съчетава критичен обзор на литературата, музикален анализ, сценична практика и анализ на културните предпоставки. Особено важно е включването на личния вокално-сценичен опит като практическа проверка на изпълнителските подходи. Така теоретичната рамка е непосредствено свързана с проблемите на дишането, резонанса, дикцията, регистровите преходи, тембровото моделиране, емоционалната експресия и сценичното поведение.

Съдържание и анализ на дисертационния труд

Дисертационният труд е с общ обем 236 страници, от които 225 основен текст. Състои се от увод, четири глави, заключение, приноси на дисертационния труд, публикации по темата и библиография. Структурата е логически подчинена на общия исторически и вокално-теоретичен контекст и конкретния музикално-драматургичен анализ на двата централни мецосопранови образа – Хиа Хъ от „Планината Именг“ и Лу Хиао Ман от „Сбогом, Кембридж“.

В увода са формулирани актуалността и значимостта на изследването, неговият обхват и методология, основните понятия, общ преглед на научните разработки и новаторските аспекти. Авторката не се ограничава до констатацията за недостатъчното присъствие на мецосопранови партии в китайската опера, а очертава конкретна научна празнина – липсата на систематични изследвания върху иновативните мецосопранови роли в съвременната китайска опера и върху връзката между вокална техника, национална стилистика и сценична драматургия.

Първа глава „Развитие и основни характеристики на китайската опера“ създава историческата и стилова рамка на изследването. Проследени са предпоставките за възникването на китайската опера и четири основни етапа в нейното развитие – зараждане, развитие, застой и възраждане. Разгледани са художествените форми и тематиката на китайските оперни произведения, както и еволюцията на вокалния стил и вокалните техники. Важно е разбирането за китайската опера не като механично заимстване на западния жанр, а като резултат от продължителен процес на адаптация и локализация, при който белкантовата техника се среща с китайската фонетика, народнопесенната традиция и различни форми на традиционния театър.

За вокалните педагози и изпълнители особено значение има частта, посветена на вокалните техники. Тя подготвя анализа на конкретните партии, защото поставя проблема за съвместяването на западната вокална постановка с особеностите на китайския език. Именно тук се очертава един от централните проблеми на труда: как да бъде запазена свободата, резонансът и свързаността на белкантовия тон, без да се загубят яснотата на словото, националният колорит и естествената комуникативност на китайския текст.

Втора глава „Анализ на развитието на китайския мецосопран“ е важна за цялостната логика на дисертацията. Проследени са историческата

еволюция и съвременното развитие на този вид глас, неговият вокален стил и значението му за китайската опера. Докторантката откроява четири характеристики – естественост и непринуденост, отражение на духа на времето, етнически колорит и театрални елементи. Анализът показва, че китайският мецосопран постепенно излиза от ограничения кръг на второстепенните и възрастови роли и придобива способност да носи централно драматургично съдържание.

Тази глава има и определена педагогическа стойност, защото поставя въпроси за правилното определяне на вида на гласа, за ограничения репертоар и за необходимостта от обучение, което да отчита едновременно природните характеристики на мецосопрана и специфичните изисквания на китайския език и националния стил. В този смисъл дисертацията надхвърля чисто историческото описание и насочва вниманието към реални проблеми на вокалната практика.

Трета глава „Китайската опера „Планината Именг“ представлява същинска част от разработката. След представянето на сюжета на операта, творческите и изпълнителските ѝ характеристики, авторката съсредоточава анализа последователно върху литературния образ на Хиа Хъ, музикалния образ на героинята и нейните основни арии. *„Изборът на мецосопран за ролята на Хиа Хъ е особено сполучлив, тъй като този гласов тип добавя на персонажа дълбочина, зрялост и вътрешна сила. Ниските, плътни тонове на мецосопрана отлично отразяват двойствената природа на Хиа Хъ – едновременно решителна революционерка и чувствителна млада жена.“* (стр.106) Хиа Хъ е изградена като персонаж, който съчетава майчината природа с революционна решителност. Това двойно драматургично начало определя и сложността на вокалната интерпретация: необходим е плътен мецосопранов тембър, но и гъвкавост, ясна дикция, способност за смяна на емоционалните състояния и съчетаване на интонационни и стилови елементи от китайската традиция. Като принос може да се отчете анализа на смесения вокален подход при Хиа Хъ. Авторката показва, че класическата белкантова техника сама по себе си не винаги е достатъчна за убедително произнасяне и емоционално предаване на китайския текст. Затова вокалната линия интегрира елементи от народното пеене и традиционната китайска опера. Този подход не отрича белкантовата основа, а я адаптира към езика и националната стилистика. В заключението на труда този синтез е определен като важен опит за бъдещото развитие на мецосопрановото изкуство в китайската опера.

Докторантката се е постарала да обвърже музикалния анализ с изпълнителската практика. Разглеждането на регистри, резонанс, динамика, дихателна организация, дикция и фразиране не е самоцелно, а е свързано с драматургичната задача. Така образът на Хиа Хъ се изгражда не чрез външна героичност, а чрез последователно вокално моделиране на вътрешната ѝ сила, човечност и емоционална устойчивост.

Четвърта глава „Операта „Сбогом, Кембридж“ разглежда произведение с различна естетика и мащаб. Проследени са развитието на камерната опера в Китай, сюжетът и новаторския подход при създаването на операта, широкото използване на поезията на Лин Хуейин и Сю Джъмо, композиционните техники, изчистеният сценичен дизайн, преходите между време и пространство и функцията на „Разказвача“. Тази рамка е необходима, за да се разбере специфичният характер на Лу Хиао Ман – реално съществувала личност, персонаж, чиято драматургия се разгръща преди всичко чрез психологическо напрежение, противоречивост и вътрешна уязвимост.

Чрез анализа на Лу Хиао Ман докторантката набляга на връзката между музикалната структура и психологическото състояние. Тя разглежда арията „Забравям всичко в танца“ и дуета „Не зная накъде вее вятърът“, като проследява мелодията, ритъма, динамиката, акомпанимента и взаимодействието между вокалните партии. В изпълнителски план са поставени конкретни задачи: точност на ритмичните влизания, контрол на средния и ниския регистър, гръден резонанс без притискане на гърлото, плавност при октавови скокове и регистрови преходи, дихателна устойчивост и динамичен баланс с партньора. В дуета „Не зная накъде вее вятърът“ докторантката разглежда редуването и имитационното преплитане на тенора и мецосопрана не са само композиционен похват, а и като драматургичен знак за близостта и едновременно с това за несъвместимостта на двамата герои. Изискването към изпълнителите е не да демонстрират индивидуална звукова мощ, а да постигнат синхрон в ритъма, артикулацията, динамиката и тембровия баланс. Това е добър пример за начина, по който в изследването са свързвани музикалния анализ с конкретна интерпретационни указания.

Съпоставката между Хиа Хъ и Лу Хиао Ман е същинският център на труда. Двата образа принадлежат към различни светове и изискват различен вокален подход. При Хиа Хъ доминира синтезът между белканто и национална певческа традиция, необходим за изграждането на силен,

социално и нравствено натоварен образ. При Лу Хиао Ман водещи са камерността, психологическата нюансировка, тембровата гъвкавост и способността чрез динамични и регистрови промени да се изразят болка, обърканост, вина и стремеж към лична свобода. Общото между тях е, че мецосопранът вече не изпълнява периферна функция, а се превръща в носител на многопластова женска драматургия. В двете глави има приложени множество нотни примери, като илюстрация на музикалните анализи.

Заклучението обобщава основната теза на изследването: мецосопрановият глас заема все по-важно място в съвременната китайска опера и е способен да изразява драматични обрати и сложни вътрешни състояния. Авторката подчертава необходимостта от органично, а не механично съчетаване на западната вокална техника с китайската музикална и езикова традиция. Това е важен извод и за вокалната педагогика – националната специфика не трябва да се постига за сметка на вокалната техника, както и белкантовата постановка не бива да обезличава езика и културния контекст.

Приемам така формулираните приноси на дисертационния труд. Препоръката ми е да се уеднакви изписването на имената на двата мецосопранови персонажа в основния текст на труда и изведените приноси.

Библиографията се състои от 40 източника от китайски автори. По темата на дисертацията са представени две публикации: „Еволюция на пеенето в китайската опера“, публикувана в Научен атлас, 2024, No. 10, с. 1–6, и „Творчески и изпълнителски характеристики на художествените образи в операта „Планината Имън“, публикувана в сборника „Докторантски четения 2024“ на Националната музикална академия „Проф. Панчо Владигеров“, том I, с. 155–162.

Авторефератът съответства на съдържанието на дисертационния труд.

Обща оценка

Дисертационният труд на Лиу Юки представлява сериозно, задълбочено и практически ориентирано изследване на проблематика, която е актуална за съвременното китайско вокално и оперно изкуство. Авторката демонстрира познаване на историческия контекст, умение за музикално-драматургичен анализ и познаване на специфичните проблеми на певческата интерпретация. Анализите на образите на Хиа Хъ и Лу Хиао Ман показват два различни пътя за развитие на съвременния китайски мецосопран –

единият – чрез синтез на белканто, народно пеене и традиционна китайска опера; другият – чрез камерна психологическа изразност, съвременен музикален език и детайлно темброво моделиране. Това съпоставяне е убедително и има практико-приложна стойност.

Положително оценявам и това, че изследването не противопоставя западната и китайската вокална традиция, а търси продуктивното им взаимодействие. Формулираните препоръки за дишане, резонанс, регистрова свързаност, дикция, ритмична точност, динамичен баланс и сценична експресия показват добра ориентация в реалните изпълнителски задачи.

Има някои неточности в превода, които следва да се избегнат – най-вече при изписването на имената в транскрипция на български език, но също така и при музикалната терминология. Това не оспорва качествата на дисертационния труд, затова поздравявам докторантката и нейният научен ръководител за осъщественото изследване.

Въз основа на изложеното давам своята положителна оценка за дисертационния труд „Вокално – интерпретационно съпоставяне на образите на Хиа Хъ и Лу Хиао Ман от китайските опери „Планината Именг“ от Луан Кай и „Сбогом, Кембридж“ от Джоу Сюеши“ и предлагам на уважаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ в професионално направление 8.3 „Музикално и танцово изкуство“ на Лиу Юки.

10.10.2026 г.

Проф. д-р Елица Нешевска